

MEHANIZMI ZA RODNU RAVNOPRAVNOST I KONCEPT LOKALNOG VLASNIŠTVA NA POLUPERIFERIJJI: SLUČAJ SRBIJE

Zorica MRŠEVIĆ
Svetlana JANKOVIĆ

Predmet rada su strani uticaji u procesu uspostavljanja mehanizama za rodnu ravnopravnost u Srbiji, analizirani kroz prizmu značaja poluperiferne lokacije Srbije, koncepta koji je promovisala Marina Blagojević. Geopolitički položaj Srbije između centra i periferije može se na početku 2000-ih okarakterisati kao poluperiferijski zbog različitih stepena u razvoju u odnosu i na centar i na periferiju. Mehanizmi za rodnu ravnopravnost, kao i neki drugi institucionalni demokratizacijski mehanizmi nisu tada postojali u Srbiji, što je otvorilo vrata inostranim uticajima i uzorima. Početak svakog takvog uticaja sadrži očigledne napore svih periferija i poluperiferija da se približe centru, makar imitacijama i kopijama. Te napore podržava kulturni imperijalizam centra (uverenje u sopstvenu superiornu izvrsnost), u slučaju institucionalizacije mehanizama za rodnu ravnopravnost u Srbiji, realizovan putem tzv. „mekih uticaja“. Postepeno institucionalno profilisanje poluperiferije karakteriše asimilacija ovih inostranih značenja i oblika i tako da postaju sve sličniji modelima centra. Cilj ovog rada je kritička analiza stvarne, a u isto vreme, ponekad i lažne primene promovisanih konceptata „lokalnog vlasništva“ (poštovanje lokalnih institucionalnih i društvenih struktura) i „učenja mesta“ (poštovanje lokalnih potreba). Njihov rezultat se obično ogleda samo u onome što Marina Blagojević naziva „domorodačkim ukusom“ („autohtoni začini“), u vidu dodatih malih elemenata lokalnog prisustva znanja. Zaključak je da kretanje uticaja kroz odnos centar-poluperiferija-periferija, ne mora zauvek ostati jednosmerno. Naime, mada su ovi uticaji u svom karakteru zaista u početku jednosmerni procesi, ta se jednosmernost kao i sve asimetričnosti, postepeno gubi u procesu formiranja simetrije usled globalne međusobne povezanosti u stalnoj cirkulaciji svih prisutnosti kao ključnoj odrednici savremenog sveta. Novi obrazac razvoja dvostruke cirkulacije ukazuje na to da se domaći i strani institucionalni modeli međusobno podstiču, dok glavni oslonac mora biti domaći, jer je samo to garancija prihvatanja, trajnosti i kontinuiteta.

Ključne reči: *odnos centar-poluperiferija-periferija, meki uticaji, lokalno vlasništvo, učenje mesta, autohtoni začini, duboka demokratija, mehanizmi za rodnu ravnopravnost*

Uvod

Mehanizmi (institucije) za rodnu ravnopravnost deo su paketa uticaja međunarodnih organizacija u Srbiji na procese reformi, čije je prihvatanje počelo od strane institucionalnog sistema Srbije u procesu demokratskih promena na početku XXI veka (Mršević, Janković, 2017a: 238). Kako je u sve te organizacije kao dominantna involvirana politika zapadnih zemalja, njihove aktivnosti su nosile u svim segmentima dobro poznate „zapadnjačke“ vrednosti „demokratizacije“, „privatizacije“, „marketizacije“ i slično, koje se konzistentno promovišu širom sveta (Majstorović, 2013: 199). Institucije osnivane pod takvim uticajima nipošto nisu samo organizacije određenog modela, nego su takođe i nosioci usvojenog načina mišljenja i postupanja (Abeles, 2014: 175).

Intervencije međunarodnih organizacija u oblasti rodne ravnopravnosti oslanjale su se na veliki broj međunarodnih dokumenata (pre svega UN, EU i OSCE), koji podstiču i opravdavaju osnivanje institucionalnih mehanizama za rodnu ravnopravnost na svim nivoima vlasti: državnom, regionalnom, lokalnom. Domaći saradnici na programima rodne ravnopravnosti tih organizacija, kao najbolje strane tih programa ocenjuju upravo to oslanjanje na međunarodna dokumenta, što garantuje standardizaciju primene uz visoku reputaciju međunarodnog autoriteta, kao i inostrana iskustva iz zemalja odakle dolaze rukovodioci tih programa, što garantuje praktičnu primenljivost. Ti uticaji ogledaju se i materijalizovani su u određenim, konkretnim institucionalnim promenama, odnosno uspešnom formiranju i kontinuiranom funkcionisanju novih institucija, od kojih je najznačajnije navesti usvajanje i primenu četiri: 1) kvota izborni sistem (Mršević, 2007: 21), 2) osnivanje institucionalnih tela za rodnu ravnopravnost (Mršević, 2011: 104), 3) usvajanje nacionalnih akcionih planova za sprovođenje Rezolucije 125 SB UN (2010–2015. i 2017–2020.), kao i 4) uvođenje rodne ravnopravnosti u sektor bezbednosti (Mršević, Janković, 2017a: 240).

Sve te institucionalne novine kratko nazvane mehanizmi/institucije za rodnu ravnopravnost, nisu u Srbiji bile autohtona, autentična pojava. Prethodno su postojali i razvijali se u nizu država evropskog i drugih kontinenata, tako da su samo deo uticaja globalizacijskih trendova (Globalizacija i izolacionizam, 2017). Teško bi bilo tvrditi da na srpsko društvo i njegove institucije, tako i one kojima se promovisala rodna ravnopravnost, nije uticala globalizacija. Ti uticaji spolja su nesumnjivo postojeći, a takođe je nesumnjivo da su upravo ti uticaji odigrali

odlučujuću ulogu u početnom formiranju tih mehanizama. Ali svakako, odmah na početku treba naglasiti da ni jedan od tih mehanizama (npr. kvota izborni sistem u Srbiji, kao prva značajnija institucionalna promena u oblasti rodne ravnopravnosti), nije uveden ni silom, ni pod nekim spoljnim pritiskom, niti je rezultat bilo kakvih spoljnih intervencija imperativnog karaktera.

Globalizacijski uticaji na formiranje mehanizama za rodnu ravnopravnost u Srbiji nisu se desili u vidu nametanja inostranih institucionalnih formi i vrednosti, niti bi takav „tvrđi“ pristup mogao da bude šire prihvaćen, a ni trajnije održiv (Globalizacija i izolacionizam, 2017). Uticaji o kojima je reč su pre procesi „mekog“ uticaja globalizacijskih promena međunarodnog ambijenta koji je doprineo stvaranju društvene klime rodne egalitarnosti, povećane vidljivosti ženskih političkih aktivnosti, kao i nastojanja tadašnjih (ali i potonjih) srpskih vlasti da Srbija više ne bude negativan evropski primer i stalni izuzetak i da se ne zaostane za regionalnim i međunarodnim standardima (Mršević, Janković, 2017b: 240).

„Meki uticaj“ je svaka upotreba moći koja ne uključuje upotrebu sile, koja podrazumeva svako odsustvo pritisaka i naredbi, jer radije koristi ubedljivi diskurs oslonjen na iskustvu da je snažna priča uvek izvor dovoljno uticajne moći. Ta meka moć je pre svega diskurzivnog tipa i upotrebljava privlačnost kulture i vrednosti da bi se povećala ubedljivost inostranih uticaja (Naj, 2018: 17). Paralelno sa tim „mekim uticajima“, postojala je i jasna otvorenosti društva u Srbiji i njenih institucija da prihvate takve uticaje, smatrajući ih autentičnim demokratizacijskim elementima evrointegracijskih procesa (Globalizacija i izolacionizam, 2017).

Institucije koje su kvintesencija Zapada, mogu se danas, globalno gledajući, instalirati u svako društvo na planeti, ali i samo ukoliko to neko društvo i njegovi stanovnici zaista žele (Kišjuhas, 2020:48). Mehanizmi za rodnu ravnopravnost usvajani su s dobrodošlicom u Republici Srbiji kao deo modernizacijskih, zapadnih društvenih institucija poput demokratije, decentralizacije, vladavine prava, sekularne države, slobode govora i izražavanja, medijskih sloboda i slično.

Poluperiferijska lociranost Srbije

Poluperiferijska lociranost Srbije, inače koncept Marine Blagojević, doprinela je da se nađe na putu jednog specifičnog kulturnog imperijalizma, tipičnog za početak dvadeset i prvog veka, usredsređenog na nejednakost razvitka centra/središta s jedne, i poluperiferije i periferije, sa druge strane. Inače teorijski koncept „poluperiferija“ služi za bolje razumevanje globalizacije i njenu materijalizaciju u društvima izvan centra (Blagojević, 2007: 18). Poluperiferijska pozicija

podrazumeva veoma dubok i aktivan odnos prema centru, jer je poluperiferija egzistencijalno, identitetski i ontološki nemoguća bez centra i sopstvenog određivanja prema centru (Blagojević, 2007: 34). Potpuno je saglasje sa Blagojević da je na poluperiferiji veoma izražena procesualnost, promena, pokušaj dostizanja centra, kao i da početak uticaja nesumnjivo sadrži jednosmerne procese poluperiferijskih napora sustizanja centra, i napore koji dolaze iz centra, kojima se takvi napori poluperiferije izlazi u susret i podržavaju. Pri tom uočava se i ukazujemo da se takođe ti procesi u kasnijem razvoju događaja mogu dešavati dvosmerno.

Ključni moment u toj dvosmernosti može da bude poštovanje principa lokalnog vlasništva od strane spoljašnjih aktera i afirmisanje tog principa od strane unutrašnjih aktera. Lokalno vlasništvo često podrazumeva uključivanje i saradnju sa nevladinim organizacijama, i nezavisnim ekspertima, umesto samo sa bilateralnim ili multilateralim državnim akterima (Mršević, Janković, 2017c: 29). Kao problemi koji se javljali prilikom realizovanja tog programa u Srbiji unutar međunarodnih organizacija, najčešće je u početku bila ponekad prisutna nesenzibilnost za rodna pitanja inostranih rukovodilaca programa, i žena i muškaraca, što je bilo moguće videti i kao specifičan transnacionalni patrijarhat na delu, na koju pojavu je takođe ukazivala M. Blagojević (Blagojević Hjuson, 2016: 75). Iskustveno, javljalo se naime, s vremena na vreme i izvesno nisko vrednovanje programa rodne ravnopravnosti kao „feminističkih“, i navodno nepotrebnih („zar u Srbiji već nema sasvim dovoljno rodne ravnopravnosti“), ili manje važnih za međunarodnu organizaciju i Srbiju („zar nema važnijih problema u Srbiji na koje bi trebalo usmeriti resurse“). Zato se princip lokalnog vlasništva u stvari i nije primenjivao ni u potpunosti, niti sa punim uverenjem u neophodnost takvog poštovanja, dok je praktična primena koncepta „učenja mesta“ potpuno izostala kada je u pitanju uvođenje mehanizama za rodnu ravnopravnost.

Lokalno vlasništvo

Kao odgovor na izazove novog milenijuma, mnogi donatori i multilateralne agencije naglasile su svoju prvrženost i poštovanje principa lokalnog vlasništva. Taj princip naime, ne samo što obezbeđuje ravnotežu moći između spoljašnjih i domaćih projektnih partnera već time obezbeđuje efikasnost aktivnosti međunarodnih razvojnih i mirovnih inicijativa i organizacija u postkonfliktnim zemljama i državama tranzicija. Poštovanje lokalnog znanja, lokalnih običaja i tradicija, kao i učešće lokalnih aktera pokazali su se kao značajan faktor uspešnosti takvih projekata (Globalizacija i izolacionizam, 2017).

Lokalno vlasništvo nije krajnji cilj, već sredstvo da se dođe do još jednog, verovatno mnogo većeg i važnijeg cilja, da se demokratizuju i legitimizuju odnosi na relaciji država – društvo. Lokalno vlasništvo (*local ownership*) je princip kojim se rukovodi inostrana pomoć, poštujući potrebe i prioritete stanovništva zemlje, prijema te pomoći (United States Institute of Peace, 2011). Racio poštovanja lokalnog vlasništva je obezbeđivanje veće efikasnosti i održivosti aktivnosti preduzetih u izgradnji mira, jer se tako smanjuje potencijalno mogući otpor lokalnih aktera, ako sami imaju ulogu kreatora rešenja koja najviše odgovara lokalnim uslovima (Wong, 2013: 47-57).

Iskustvo je pokazalo da su takve aktivnosti neodržive ako su bile u potpunosti koncipirane od strane spoljašnjih aktera, čak i kada se implementiranje odvijalo uglavnom lokalno. Umesto toga, lokalni akteri, kao učesnici moraju biti uključeni u postupak stvaranja i odlučivanja, kako bi ceo poduhvat trajnije funkcionisao. Od ključnog značaja za dugoročnu održivost je da su naponi za transformaciju konflikata, lokalno zamišljeni i vođeni (Reich, 2016: 8).

Važno je uočiti da je Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID), (aktivna takođe još uvek i u Srbiji), preduzimala već od samog početka 2000tih mere da u zemljama prijema pomoći, lokalne vlasti, civilno društvo i sami ljudi, obični građani, budu nosioci, a ne samo pasivni primaoci i realizatori američkih razvojnih programa, jer je to pravi, ako ne i jedini način da se obezbedi dugotrajna i održiva promena na bolje. Uočeno je naime, da se zemljama prijema mogu donirati različite stvari, npr. sredstva za proizvodnju, potrošna dobra, usluge, finansijska sredstva, praktična znanja iz oblasti tehničke pomoći i slično. Ali da tim putem u zemlju prijema i njene građane ne ulazi automatski preduzimljivost, motivacija, snaga samopouzdanja, odgovornost, izgradnja sopstvene vizije budućnosti, demokratija. Lokalno vlasništvo poboljšava efektivnost programa pomoći, jer daje mogućnost lokalnim građanima da odlučuju (Kaplan, 2013). Lokalni akteri u krajnoj instanci moraju biti osposobljeni i odgovorni za razvitak sopstvene zajednice.

Treba skrenuti pažnju da se princip lokalnog vlasništva ne retko koristi kao kamuflaža nesklonosti ili nedovoljne sposobnosti međunarodnih aktera da unaprede angažovanje žena u programima reformi sektora bezbednosti. Kada god je percipirano i prezentirano da rodna discriminacija „autentično“ karakteriše lokalni ambijent i da je „lokalci“ ne vrednuju visoko, ili da ne prihvataju u potpunosti rodnu ravnopravnost, tada se obično tvrdi da bi unapređivanje rodne ravnopravnosti i gender mainstreaming, bilo u suprotnosti sa principom lokalnog vlasništva. A to bi sa svoje strane, navodno umanjilo izgleda za uspeh reforme sektora bezbednosti i zajedno sa tim efikasne procese izgradnje mira. To je glavni

razlog u kome leži „sukob“ između navodnog „lokalnog vlasništva“ i rodne ravnopravnosti.

Dokaz da ne mora biti tako je primer izrade, donošenja i realizacije prvog i drugog Nacionalnog akcionog plana za primenu Rezolucije 1325 SB UN u Republici Srbiji – Žene mir, bezbednost.¹ Doduše iako sa svim svojim manjkavostima, ipak je to dobar primer da rodna ravnopravnost nije narušila postulate i transformaciju sektora bezbednosti. Činjenica je i da uvođenje rodne ravnopravnosti u ove maskulino- hegemonijske sredine, već čini deo procesa transformisanosti. A upravo zajedničkim snagama, međunarodni akteri u sprezi sa lokalnim snagama su pokrenuli lavinu promena u patrijarhalno ograničenim sredinama bezbednosnog sektora.

Učenje mesta

Možda je od principa lokalnog vlasništva praktičniji i samim tim adekvatniji koncept „učenje mesta“ (*concept of learning sites* - tradicije, običaja, mentaliteta) koji se odnosi na saznavanja lokalnih uslova, odnosa i drugih specifičnosti, čime se umanjuje efekat patronizirajućeg, nametljivog, „imperijalističkog“ odnosa donatora prema onima koji primaju pomoć (Reich, 2006: 27).

Koncept „učenja mesta“ trebalo bi logički i suštinski da prethodi primeni principa lokalnog vlasništva i da predstavlja okvir svim stepenima i fazama projekta. Pri tome se prostor i vreme obezbeđuju i jasno dodeljuju, kako bi se različitim zainteresovanim stranama i akterima omogućilo prikupljanje pitanja vezanih za projekte, uz latentne konflikte i lična neslaganja i traženje pojašnjenja o pitanjima koja se javljaju tokom ovog procesa. Ovakvo mesto učenja možda zaista ne služi ostvarivanju većeg lokalnog vlasništva nad projektom, ali svakako može postići veću transparentnost i dublje razumevanje (znači učenje) osnovnih strukturnih problema u projektnom partnerstvu (Globalizacija i izolacionizam, 2017).

Koncept „učenja mesta“ je predložen u raspravi o lokalnom vlasništvu, kao logična prethodna faza, u nadi da može doprineti demontiranju onoga što se zapravo često predstavlja kao odnos između patrona i klijenta, između donatora i primaoca u međunarodnim projektima transformacije postkonfliktnih društava. Da bi se razvio ovakav okvir, upotreba pojma lokalnog vlasništva morala bi prvo biti problematizovana i analizirana u odnosu na proces transformacije konfliktnog

---

¹ <http://www.mod.gov.rs/cir/4352/akcioni-planovi-4352>

društva u postkonfliktno. Iako je učenje mesta kao iskustvo za sada više primenjivano u radu na projektima na nivou NVOa, a ne u saradnji bilateralnih ili multilateralnih aktera, ipak odatle neminovno prelaze i na taj „viši“, odnosno državni nivo. Razlog je što se danas zahteva ne samo povećano učešće, već i potpuno „vlasništvo“ nad procesom društvenih promena, kako bi se obezbedila i garantovala njihova efikasnost i održivost. Ne treba zaboraviti da se i znanje (teorija) i javne politike prave od istog materijala, a to je jezik, odnosno konceptijske naracije. U tom procesu ostaje otvoreno pitanje da li prihvatiti realno moguće neravnopravno partnerstvo ili težiti utopiji istinskog lokalnog vlasništva, s obzirom na neizbežne nejednakosti koje su prisutne u sadašnjim praksama finansiranja (Reich, 2016: 10).

Domaći akterke i akteri

Kada su u pitanju domaće akterke i akteri u Srbiji, treba konstatovati situaciju, i tu bismo mogli da se u potpunosti složimo sa Blagojević, M. da prethodna „rodna osetljivost, osim u fragmentima, nije postojala, ni na nivou znanja, ni na nivou akademskih praksi, baš kao što nije uopšte postojalo znanje ili svest o elementima i značenjima „rodno zasnovane diskriminacije“ (Blagojević Hugson, 2015a: 10, 11), i ostalo je neodgovoreno njeno pitanje „Kako stvoriti znanje o kontekstu koje bi bilo namenjeno omoćavanju egalizacije samog tog konteksta, pa i žena u njemu?“ (Blagojević Hugson: 2015a: 13). Šansa da se iskoristi primena koncepta lokalnog vlasništva nije samo onemogućena od strane inostranih aktera/ki, već jednostavno nije ni zahtevana, niti korišćena od strane domaćih, unutrašnjih aktera/ki. Drugim rečima, sledeći tok misli Marine Blagojević, jednostavno, kontekst se nije pobunio, odnosno srpsko društvo nije istaklo zahtev za primenu lokalnog vlasništva.

Možda Srbija nije poznavala, niti imala razvijenu praksu funkcionisanja autohtonih mehanizama za rodnu ravnopravnost, ali to je sredina u kojoj su mnoge, decenijama razvijane domaće vrednosti, dolaskom međunarodnih organizacija, jednostavno bile do zaborava zanemarene. Ne možemo to da zamerimo samo spoljašnjim akterima, jer su unutrašnje akterke u vidu ekspertkinja, naučnica i nevladinih organizacija mogle i morale da afirmišu postojeće domaće vrednosti i prakse poput: „razvoj kao sredstvo zadovoljenja ljudskih potreba“; „jednakost žena i muškaraca“; „čovjek – najveća vrednost“; „nesvrstanost“, kao i snažan antikolonijalizam; osećaj za socijalnu pravdu i socijalnu jednakost (Blagojević Hugson, 2015b: 16), a imali smo i ideologiju bratstva i jedinstva, specifičan jugoslovenski socijalizam, postojao je napredak i uverenost da je društveni progres siguran i predvidljiv tok stvari, jer smo u

socijalizmu dobili fabrike, univerzitete, puteve, a žene su dobile mogućnost besplatnog školovanja do najviših nivoa, kao i plaćene poslove van kuće. Znači konkretno, tu je i emancipatorsko nasleđe socijalizma koje beleži značajne pomake kada je reč o najmasovnijem obrazovanju žena ikada do tada (Majstorović, 2013: 102 i 214). Živele smo naime u društvu koje je bilo „otvoreno“ u sociološkom smislu, i koje je moglo sebi da priušti sve veći stepen emancipacije i sve veći stepen integracije različitih društvenih grupa (Blagojević Hugson, 2015b: 16). Feministički radovi, kojih je sve više, doprineli su promeni, dokazujući postojanje specifičnih aspekata konflikata i pomirenja vezanih za rod, ali nisu postojali početkom dvehiljaditih kada su počele aktivnosti i uticaji međunarodnih organizacija u Srbiji. A kada su se pojavili, kretali su se u paralelnoj stvarnosti, ne ostvarujući uticaj na aktivnosti međunarodnih organizacija angažovanih u Srbiji. Tačno je da je u njima prezentiran očigledan prelaz iz esencijalitičke percepcije žena kao „prirodnih mirotvoraca“, na kritičniji pregled različitog pozicioniranja žena i muškaraca na različitim lokacijama vezano za rat (Mršević, Janković, 2018a: 292). Postepeno se razvijala svest da i žene i muškarci mogu biti i žrtve, i ratnici i mirovni aktivisti. Međutim, dekonstrukcija esencijalizma je bila i dalje uglavnom tek pridružena diskursu o „ženama, glavnim žrtvama ratova“, što je snažno podržano od strane međunarodnih organizacija i donatorske agende u područjima sa sukobom i u sukobu Zapadnog Balkana. Na to se kritički osvrta M. Blagojević, ukazujući da se u uključivanje rodniha pitanja previše često naglašavaju razlike, na štetu lokala dakako, a ne sličnosti između te srpske poluperiferije i centralnih, središnjih zemalja (Blagojević, 2009: 204).

Elementi prisustva lokalnog znanja

Prakse su podrazumevale tobožnje poštovanje principa lokalnog vlasništva ali najčešće u vidu samo onoga što Blagojević lucidno definiše kao „*aboriginal flavor*“ (Blagojević, 2009: 186), „domorodački začim“, odnosno mali elemenat prisustva lokalnog znanja ili bolje rečeno, u konkretnom slučaju, lokalnog neznanja. Jer je kao „lokalna ekspertiza“ često proglašavano mišljenje (uglavnom) mladih domaćih asistenatkinja/asistenata inostranih programskih rukovodilaca. Prvo, jer do njega moglo najlakše da se dođe jednostavnom internom, unutar kancelarijskom diskusijom, i drugo, jer je ono svojom površnošću i spremnim podudaranjem sa stavovima nadređenih, njima kao strancima bilo najprihvatljivije. Jer oni su listom dolazili iz zapadnih zemalja, a zapadni imaginarijum i dalje vidi „drugost“ Balkana kao „šovinističku, nenormalnu i sa nacionalističkim tendencijama“, „permanentno

tranzitirajući“ u nikad dostižnu Evropu i evropski prosperitet (Majstorović, 2013: 202 i 205).

Pomirenje, teoretski i praktično, podrazumeva preoblikovanje dominantnih diskursa o pomirenju i ženskim pitanjima vezanim za rat. Uključivanje pomirenja ovde se ne posmatra kao „uvođenje rodne perspektive u mirovne napore i napore pomirenja“, već kao duboka promena epistemičke i teorijske perspektive, koja će nužno uticati na konkretne aktivnosti u procesu pomirenja (Blagojević, 2009: 202).

Način formalnog uvažavanja principa lokalnog vlasništva u tim procesima bio je tada samo delimično i formalno poštovan, uglavnom kroz sporadično, neredovno učešće predstavnica domaćih ženskih nevladinih organizacija i stručnjakinja različitih profila stručnosti (Tarnaala, 2016) na konferencijama, okruglim stolovima, panel diskusijama. Poluperiferijski karakter ambijenta tih procesa je potvrđen činjenicom i da su one u kreiranju mehanizama za rodnu ravnopravnost ostale u limitima transmitterske, prenosne uloge inostranog znanja zapadnih zemalja, i kasnije, korisničke uloge u njihovoj lokalnoj primeni.

Ni Centar za ženske studije, kao pretpostavljeni vodeći lokalni teoretski „*think-tank*“, a ni ženske nevladine organizacije, nikada do sada nisu isticale ni diskurzivno, makar deskriptivno, a još manje teoretsko znanje o postojanju i funkcionisanju koncepta lokalnog vlasništva. Sve do nedavno. Zapravo sve vreme nedostaje domaća produkcija znanja o potrebi primene i konkretnom funkcionisanju principa lokalnog vlasništva u pogledu implementacije programa rodne ravnopravnosti, pa samim tim i na osnivanja mehanizama za rodnu ravnopravnost. Poluperiferijska perspektiva zahteva produbljeno razumevanje modela uzajamnih odnosa, na čemu je M. Blagojević insistirala (Blagojević Hjuson, 2016: 75). Inostrani akteri nisu lokalnu scenu o tome obavestavali, a lokalne akteri/ke, intelektualno dovoljnih kapaciteta da samostalno promišljaju značenja, važnosti i primene koncepta lokalnog vlasništva, propustile su istorijsku priliku da to urade izgradnjom sopstvenih narativnih strategija ostvarivanja lokalnog uticaja (Mršević, Janković, 2017c: 42).

Zato je izostalo suštinsko „lokalizovanje“ mehanizama za rodnu ravnopravnost zasnovno na domaćem znanju, tj. njihovo kreiranje i bojenje lokalnim feminističkim znanjem, iskustvom, lokalnom feminističkom teorijom i lokalnim ponosom na sopstvenu feminističku tradiciju i dostignuća. A bavljenje feminističkom teorijom i sprovođenje feminističkih istraživanja u suštini kod nekih jeste izostrilo sopstvenu kritičku perspektivu u pogledu na društvo (Blagojević Hugson, 2015a: 14), ali nije otišlo dalje u pravcu konkretnog zahteva upućenog međunarodnim akterima da ispoštuju i primene koncept lokalnog vlasništva, iako su na to bili obavezni. A u situaciji odustva lokalnih napora, na razumevanju

značaja koncepta lokalizovane rodne ravnopravnosti, mera njegove primene ostala je na diskrecionoj oceni međunarodnih aktera, po pravilu ne baš spremnih i raspoloženih da time osnažuju lokalne partnere i možda potencijalno sebi komplikuju rad, potencijalno okrećući konzervativne lokalne snage protiv sebe i svojih organizacija.

Odnos inostranih i domaćih aktera

Iskustva u drugim zemljama ukazuju da donatori i strane vlade često potcenjuju lokalne kapacitete da doprinesu promenama, ali ne tako retko, istovremeno (ironično) žaleći se na nedostatak lokalnog vlasništva (Schirch, Mancini-Griffoli, 2015: 120). Istovremeno, i civilno društvo jednako žali što inostrane vlade i donatori previđaju ili potcenjuju njihove sposobnosti. I jedna i druga reakcija je izostala u Srbiji prilikom uspostavljanja mehanizama za rodnu ravnopravnost, jer su inostrani akteri bili zadovoljni postignutim nivoom kooperativnosti malih lokalnih aktera, koji opet sa svoje strane nisu isticali zahteve za lokalnim vlasništvom, možda jer nisu znali da su mogli, odnosno možda nisu sagledavali faktički postojeće mogućnosti te vrste. Mogle su, jer su imale već tada izgrađen feministički stav, koji pretpostavlja da ženski životi nude lokalno „situirana znanja“ o rodno obojenim značenjima napora u izgradnji demokratskih institucija, kao i da se znanje može generisati iz iskustava borbe protiv patrijarhalnih društvenih sistema (Harding, 2004). Na domaćoj sceni kao da tada nije postojala ni svest o tome da su ženski pokreti prečesto tonuli u zaborav nakon pobeda, posle čega su te njihove kratkotrajne trijumfe, smenjivale dugotrajne tišine (Sklevicky, 1996: 74) u kojima su se gubila dostignuća.

Početni nedostatak lokalnog feminističkog znanja i angažovane primene onoga što se znalo, u nekim oblastima, uglavnom je automatski i previše lako zamenjeno inostranim, zapadnjačkim iskustvima, teorijama i praksama. Ili, kao u mnogim zemljama što je još gore, bilo je zamenjeno poštovanjem patrijarhalnih tradicija zastupanih od strane lokalne muške političke elite, nezainteresovane za rodnu ravnopravnost, posebno u onim, do tada ekskluzivno muškim profesionalnim, privilegovanim domenima, što je slučaj sa predstavničkim telima i sektorom bezbednosti. Pokazalo je, da se u životima žene i dalje suočavaju sa rodno zasnovanim nasiljem i ponovnom primenom anahronih patrijarhalnih odnosa koji su postojali pre sukoba devedesetih godina. Kao i u drugim slično postkonfliktnim sredinama, u mnogim društvenim segmentima dešavao se nastavak istorijski ukorenjenih patrijarhalnih društvenih, ekonomskih i političkih patrijarhalnih sistema (Ochieng Ruth, Oguttu Juliet, Kezie-Nwoha, 2013: 4).

I inostrani i domaći akteri su odgovorni za takvu situaciju. Inostrani, jer osim zapadnjačkih teorija i iskustava ne poznaju i/ili ne uvažavaju lokalno znanje, smatrajući ga ili nepostojećim ili inferiornim u odnosu na ono iz zapadnih zemalja. Koncept „učenja mesta“ kao odlično rešenje za takve situacije u Srbiji nije imalo značajniju programsku ulogu i praktično nije primenjivan. Istovremeno, domaći akteri su se zadovoljavali udobnom pozicijom srećno izabranih prenositeljki/prenosilaca i korisnik/ca uvezenog znanja i prakse, ne pokušavajući da dublje razumeju mogućnosti koje im princip lokalnog vlasništva omogućuje, i ne pretendujući da imaju ulogu ni kreatora/ki, a ni vlasnika/ci relevantnih znanja i iskustava.

Kontekst globalizacijske dvosmernosti

Granice i razdaljine nisu više nikakva prepreka, i (ma koliko banalno zvučala) vidljiva posledica je da se na svim meridijanima npr. jede ista hrana, oblači ista odeća i sluša ista muzika (Abeles, 2014: 44, 45 i 52). Sve intenzivniji globalizacijski trendovi poslednje četvrtine dvadesetog veka predstavljaju ne samo ambijent snažnih ekonomskih i političkih uticaja, već takođe i ambijent u kome dolazi do značajnih promena u pogledu širenja institucionalnih praksi rodne ravnopravnosti u zemljama gde je nije bilo. Zato nije preterano uočiti da se kao deo globalizacijskih trendova širom planete javljaju zahtevi žena da budu ravnopravne, da imaju institucionalnu zaštitu od rodno zasnovanog nasilja, uravnoteženu političku pariticipaciju, jednake obrazovne i profesionalne mogućnosti, uz permanentno podizanje opšteg nivoa rodne ravnopravnosti u svim društvenim i privatnim aspektima. Jasno je da globalizacija menja ne samo ekonomski prostor, već i društvenu konfiguraciju tradicionalnih odnosa moći. Žene, ženski pokreti, ženske grupe, ekspertkinje i aktivistkinje sve intenzivnije globalno komuniciraju i saraduju. Naglasak savremenog sveta je na inteziviranju svih takvih tokova i na ubrzanju razmena, u kojoj koncepti rodne ravnopravnosti imaju svoje značajno mesto.

Globalizacija otvara novo razdoblje kojem je svojstveno i novo ustrojavanje načela po kojima se organizuje društveni život i svetski poredak. Oslikava se jedno novo lice društva, gde se u procesima homogenizacije i standardizacije, sve više zamagljene granice između izvornih, tradicionalnih i domaće shvaćenih kulturnih vrednosti (Globalizacija i izolacionizam, 2017).

Ključni element globalizacije je činjenica da kretanje između središta i periferije, ne samo što nije jednosmerno, nego podrazumeva i vrlo različite dvosmerne i

kružne tokove sa različitim ishodima. Činjenice opovrgavaju sliku o planeti podvrgnutoj jednosmernim procesima homogenizacije, standardizacije i podrazumevanog pozapadnjivanja (Globalizacija i izolacionizam, 2017). Kulturna globalizacija je složenije pitanje nego što u prvi mah izgleda. Svi ti elementi nalaze se u neprekidnom kruženju s kraja na kraj planete (Abeles, 2014: 51 i 52). Središte širi svoj uticaj i na periferiju, koja sa svoje strane nastoji da dostigne središte. Središte, a to su industrijalizovane Zapadne zemlje, koje koriste intenzivnu kapitalističku proizvodnju dobara, koji se prodaju u celom svetu. Zadatak periferije je da središtu pribavi jeftine sirovine i radnu snagu, ali i da usvoji isti ili sličan sistem vrednosti i uverenja koja bi taj proces pojednostavili i učinili mogućim. Ali i da olakša kontrolu središta. Tehnološke inovacije u komunikacijama i transport u planetarnim okvirima su proizvele nove oblike konzumacije, kako robe, tako i ideja, pokreta, pravaca mišljenja, metodologija i vrednosti.

U dihotomnom obrascu središte/periferija kao glavno obeležje stoji hegemonija bogatih zemalja. Sa globalizacijom su izvesna pitanja postala nezaobilazna, a pre svega ona koja se tiču statusa politike i promena kakve doživljavaju nacionalne države. Globalizacija dakle, može biti shvaćena i kao kulturni imperijalizam i kao neizbežan proces homogenizacije radi lakših uticaja i kontrole iz središta (Globalizacija i izolacionizam, 2017). Ali kruženje proizvoda kulture ne dopušta isključivost homogenizacije. Svi ti elementi nalaze se u neprekidnom kruženju s kraja na kraj planete. Globalni diversitet može se pojmiti danas, samo ako se vodi računa o međupovezanostima i međuzavisnostima. Svest o međupovezanosti sve više afirmiše stav da je potrebno omogućiti da se čuju i drugi glasovi, a ne samo zapadnjački, koji su dosada nesmetano dominirali (Abeles, 2014: 33, 52, 47,107 i 115).

U otvorenom svetu, gde ne kruže samo jedinke i grupe, nego i informacije i znanje u svim mogućim vidovima, pojam globalan označava dosegnuti nivo integracije i uzajamne povezanosti, pripadnosti globalnom svetu, nezavisno od svog kulturnog identiteta i mesta na nekoj teritoriji. Globalizaciju kao višedimenzionalni proces, preoblikuje splet odnosa između pojedinačnog i kolektivnog, a čovekov način mišljenja i delanja dubinski se menja diljem planete. Sadašnjost globalne institucionalne kulture predstavlja najviše neku vrstu *patchwork-a*, gde se prepliću najraznorodnija značenja i prakse (Globalizacija i izolacionizam, 2017). Društveno formulisanje razlika je složen i neprekidan proces pregovaranja u kojima se formiraju hibridne društvene forme. I rodni režimi, baš kao i stereotipi kruže doprinoseći globalnoj rodnoj esencijalizaciji, što proizvodi znatne političke posledice (Abeles, 2014: 101, 102 i 161).

Zato se ukazuje da smo zakoračili u razdoblje „sve dubljeg mešanja i preplitanja lokalnog i globalnog“ (Globalizacija i izolacionizam, 2017). Naime, ključna odrednica savremenog sveta je stalno kruženje. Globalizacija se može definisati kao ubrzavanje protočnosti kapitala, ljudskih bića, robe, načina predstavljanja, pojmova i ideja, pa i koncepta institucija/mehanizama za rodnu ravnopravnost. Nikakvu prepreku ne predstavljaju tradicionalne geografske i političke granice. Takva kretanja i umreženost za posledicu imaju promenu društvenih i kulturnih osobenosti. Tačno je da će postepeno periferijska kultura sve više asimilovati uvezena značenja i oblike i postajaće sve sličnija kulturi centra. Takvo brisanje razlika doprinosi rastućoj homogenizaciji i standardizaciji (Abeles, 2014: 41, 43 i 44). Ali to kretanje nikako ne ostaje zauvek jednosmerno, od središta ka periferiji. Postoji i moć periferije da sama artikuliše znanje o sebi i da to znanje bude podjednako prihvaćeno kao i ono nastalo u središtu, mada možda ne uvek istog (samo) evaluiranog kapaciteta i prodornosti. Zaista postoje i potrebe i načini na koji se glasovi različitih aktera unutar jednog društva mogu čuti da bi uticali na reformske procese u oblasti bezbednosti i rodne ravnopravnosti (Welch, Gordon, Roos, 2015: 3).

Izazovi u načinima angažovanja međunarodnih organizacija

Angažovanje donatora u postkonfliktnim i tranzicionim uslovima je ponekada kratkotrajna orijentacija, jer je često rezultat potrebe da se brzo reaguje na krizu. Ovo znači da je „angažman“ često ograničen dilemama, da li da se da prioritet rodno ravnopravnoj pravdi ili miru, institucionalnim reformama ili podršci društvenim pokretima. To su inače dihotomije koje retko proističu iz stvarnosti domaće zemlje, već najčešće samo iz logike rada međunarodnih organizacija. Ali takva redukcija smanjuje mogućnosti podrške ženskom političkom ojačavanju, koje postoji čak i u najnepovoljnijim okolnostima (Mršević, Janković, 2018: 6).

Nesigurno i na kratke staze finansiranje vodi daljem ograničavanju strateškog programiranja i dugoročnog planiranja. Takvim programima može da nedostaje jasan oslonac na teoriju promena i indikatore po kojima će se ceniti da li su postignuti rezultati tih programa učinili žene sposobnim da imaju više moći, mogućnost izbora i uticaja na praksu u datim političko ekonomskim uslovima. Mora se dodati da su ponekada takvi programi zaista previše sveobuhvatni i preambiciozni.

Ponekad uključivanje lokalnog stanovništva obuhvata uglavnom muškarce, jer je to donatorskim organizacijama možda lakše zbog veće dostupnosti muškaraca na

javnoj sceni i njihove spremnosti na takav angažman. Potrebno je obezbediti da lokalno vlasništvo bude uključeno, ali da ne bude ograničeno na članove muško dominantnih državnih institucija bezbednosti i političkih struktura i drugih elita, jer je to jedini način da se izbegne dalje lišavanje žena i drugih marginalizovanih grupa moći (European Parliament, 2015).

Takođe, postoji i tendencija da međunarodni akteri budu istomišljenici lokalnih struktura sa državnog nivoa, koju čine uglavnom muški članovi bezbednosne i državne elite, koji će verovatno lako naći zajednički jezik u prihvatanju odluka i intervencija spoljašnjih aktera. Ti lokalni državni ili vojni predstavnici mogu ukazivati da, po njihovom mišljenju, rodna pitanja nisu relevantna u njihovom kontekstu i da štaviše, učestvovanje žena u sektoru bezbednosti nije sociokulturno prihvatljivo. To se ponekada eksplicitno izražava, a ponekada se odražava samo kao unutrašnji pasivni otpor, iako retko izričito iskazan, da se politikama rodne ravnopravnosti daje prednost, pa i ma kakvo mesto u praksi (Domingo, O'Neil, Foresti, 2014: 4).

Izazovi unutar Ujedinjenih nacija

Žene i njihovi životi su još uvek u priličnoj meri nevidljivi u svim glavnim oblastima aktivnosti Ujedinjenih Nacija zato što žene nisu odgovarajuće predstavljene u njenim strukturama. U tom smislu program UN početkom dvehiljaditih odražavao tu tzv. žensku tišinu. Literatura o preporodu UN koja je nastajala od kraja hladnog rata i tekstovi o reformi koji su nastali krajem 20. veka, oko 50-te godišnjice UN-a gotovo u potpunosti ignorišu jedan od najznačajnih problema s kojim se ta institucija suočila i sa kojom je ušla i u 21 vek – njeno isključivanje i marginalizaciju žena (Charlesworth, Chinkin, 2000: 196). Opšta tišina o ženama u diskusijama o reformi UN čini da pitanja rodne ravnopravnosti zaista izgledaju kao irelevantni za taj proces (Charlesworth, Chinkin, 2000: 197).

Kredibilitet može postojati jedino ako donatori i partneri predvode svojim primerom. U SAD npr. samo 14% aktivnih vojnih trupa čine žene. Taj broj je još manji kada se dođe do oficirki visokog ranga gde je žensko prisustvo 7% u činovima generala i admirala. UN koje su često značajan partner u reformi sektora bezbednosti, posebno u državama koje tek izlaze iz sukoba, tek sada su postavili prvu ženu komandanta mirovnih kopnenih snaga, a čak i tada to je marginalno, samo da bi vodila jedinicu od 1000 ljudi na Kipru. Postoji premalo obučenih mirovnjakinja, pripadnica civilne policije i stručnjakinja koje se bave procesom razoružanja, demobilizacije i reintegracije (Tarnaala, 2016). Mora se konstatovati

takođe i da su žene gotovo kompletno isključene iz međunarodne arene u kojoj se stvara pravo. U takvoj situaciji, jednostavni recept, „dodati žene i promešati“ je neadekvatan, zato što je međunarodni pravni sistem sam po sebi (muški) rodno obojen. Njegova pravila su se razvila kao odgovor muške elite na potrebe muškaraca svesno ili nesvesno tretiranih kao da su potrebe opšteg karaktera (Charlesworth, Chinkin, 2000: 198).

Uočeno je takođe da stručnjacima/kinjama za pitanja roda često nedostaju veštine i znanja o razoružanju, demobilizaciji i reintegraciji (i na taj način ne mogu efikasno da podrže izradu nacrtu odredbi o razoružanju, demobilizaciji i reintegraciji u mirovnim sporazumima), a da stručnjaci/kinje za razoružanje, demobilizaciju i reintegraciju sa svojim vojnim i bezbednosnim iskustvom često odbijaju da ozbiljno uzmu u obzir pitanja rodne ravnopravnosti (Tarnaala, 2016).

Zaključak

Kretanje uticaja kroz odnos centar-poluperiferija-periferija ne mora zauvek ostati jednosmerno. Naime, iako su ovi uticaji u svom karakteru zaista jednosmerni procesi, ta jednosmernost kao i sve asimetričnosti sve više remeti svest o globalnoj međusobnoj povezanosti, kada je stalna kružna cirkulacija svih prisutnosti ključna odrednica savremenog sveta. Novi obrazac razvoja dvostruke, dvosmerne cirkulacije ukazuje na to da se domaći i strani institucionalni modeli međusobno podstiču, dok glavni oslonac mora biti domaći, jer je samo to garancija prihvatanja, trajnosti i kontinuiteta, za šta se dosledno zalagala i Marina Blagojević.

Specifičan oblik političkog delovanja, koji Yuval-Davis (1997) naziva transverzalnom politikom, nalaže da bi oblik i sadržaj partikularnih feminističkih borbi trebalo da budu određeni konkretnim istorijskim uslovima. Funkcija transverzalne politike je otvaranje puta za uzajamnu potporu i veću efikasnost u borbi za manje seksističko, manje rasističko i demokratičnije društvo, odnosno delovanje u permanentno promenljivim kontekstima u kojima živimo i delujemo (Kolarić, 2011: 115-116). Uvidevši i prihvativši različite delove i istorije i samih sebe, feministički je verovati da stvari mogu da se promene i da istoriju i ugnjetavanje ne treba uvek ponavljati (Majstorović, 2013: 215). Očigledna je potreba za stvaranjem sopstvenog znanja o rodnoj ravnopravnosti na poluperiferiji i potreba da se stvori naučni prostor koji će doprineti razvitku kontekstualne osvešćenosti (Jakšić, 2016).

Zorica Mršević i Svetlana Janković: *Mehanizmi za rodnu ravnopravnost i koncept lokalnog vlasništva na poluperiferiji: Slučaj Srbije*

Ili ukratko rečeno, trebalo je početkom dvehiljaditih biti pametniji, jer za primenu koncepata transverzalne politike i transverzalnih veština,² dubinske demokratije (prožimanje inostranih i lokalnih demokratizacijskih mehanizama) i insistiranju na primeni principa lokalnog vlasništva u odnosima sa stranim akterima, nikada nije ni kasna, ni suvišna pamet, ni sada, ni ubuduće. A oni koji ne ističu sopstveno znanje, ne razvijaju transverzalne političke veštine, i ne „govore“ sopstvenu teoriju, ostaju neprimećeni i bez uticaja, uvek u riziku da im se permanentno nameću gotova rešenja i tuđa mišljenja.

Literatura

Abeles, M. (2014) *Antropologija globalizacije*. Beograd: Biblioteka 20. vek.

Blagojević, M. (2007) *Muškarci u Srbiji druga strana rodne ne/ravnopravnosti*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

Blagojević, M. (2009) *Knowledge Production at the Semiperiphery: A Gender Perspective*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

Blagojević Hughson, M. (2015a) *Poluperiferija i rod: pobuna konteksta*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

Blagojević Hughson, M. (2015b) *Sutra je bilo juče: prilog društvenoj istoriji žena u drugoj polovini 20. veka u Jugoslaviji*. Novi Sad: Zavod za ravnopravnost polova.

Blagojević Hjuson, M. (2016) *Work and Family in Serbia: The Semiperipheral Gender Perspective*. In: *Women in the Balkans / Southeastern Europe*. (eds) G. Schubert and J. Deimel. Leipzig: BiblionMedia GmbH Geschäftshaus „Grauer Wolf“: 75 -89.

Charlesworth, H., Chinkin C. (2000) *The boundaries of international law, a feminist analysis*. Juris Publishing, Manchester: Manchester University Press.

Domingo, P., O'Neil, T., Foresti, M. (2014) *Women's participation in peace and security. Normative ends, political means*, Briefing 88, Shaping Policy for Development, Politics and Governance Programme at the Overseas Development Institute, London. Dostupno na: <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/8961.pdf>, stranici pristupljeno 23.12.2020.

---

² Kompetencije i veštine koje se mogu primeniti u velikom broju različitih životnih, profesionalnih i političkih uloga, označene su kao „transverzalne veštine“. One se stiču kroz čitav život, počev od ranog detinjstva, kroz formalno obrazovanje, ali i druge vidove obrazovanja (poput čitanja, društvenih aktivnosti, profesionalnih aktivnosti i života uopšte).

Zorica Mršević i Svetlana Janković: *Mehanizmi za rodnu ravnopravnost i koncept lokalnog vlasništva na poluperiferiji: Slučaj Srbije*

European Parliament resolution of 9 June 2015 on the EU Strategy for equality between women and men post 2015 (2014/2152(INI)), the European Parliament (9/06/2015).

Globalizacija i izolacionizam (2017) Naučni skup, Institut društvenih nauka, maj 2017. Dostupno na: <https://idn.org.rs/blog/2017/05/25/>, stranici pristupljeno, 15.2.2021.

Izveštaj Političkog saveta o sprovođenju Nacionalnog akcionog plana za primenu Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija - Žene, mir i bezbednost u Republici Srbiji (2010-2015) u 2015. godini. Dostupno na: <http://www.mod.gov.rs/cir/4352/akcioni-planovi-4352>, stranici pristupljeno 20.5.2018.

Jakšić, A. (2016) Prikaz knjige *Poluperiferija i rod: pobuna konteksta*. P.U.L.S.E. magazin.

Harding, S. (ed.) (2004) *The Feminist Standpoint Theory Reader: Intellectual and Political Controversies*. New York and London: Routledge.

Kaplan, M. (2013) *Local ownership: Who what and how*. Devex – International Development News.

Kišjuhas, A. (2020) Šta je Zapad? *Dnevni list Danas*, 22.novembar. Strana 48.

Kolarić, A. (2011) „Žena, domaćica, majka. Od te tri reči zavisi ceo svet” analiza časopisa *Žena (1911-1921), Knjiženstvo*, vol. I, br. 1.

Majstorović, D. (2013) *Diskursi i periferije*. Beograd: Biblioteka XX vek.

Mršević, Z. (2007) *Ka demokratskom društvu – sistem izbornih kvota*. Beograd: Institut društvenih nauka.

Mršević, Z. (2011) *Ka demokratskom društvu – rodna ravnopravnost*. (Towards a democratic society - Gender equality). Belgrade: Institut društvenih nauka.

Mršević, Z., Janković, S. (2017a) Mehanizmi za rodnu ravnopravnost kao deo globalizacijskih trendova. In: *Globalizacija i izolacionizam*. (ur) V. Vukotić, D. Šuković. Beograd: Centar za ekonomska istraživanja Instituta društvenih nauka: 238-249.

Mršević, Z., Janković, S. (2017b) Učešće žena u oružanim snagama savremenog doba. *Strani pravni život*, vol 57, br. 1: 77 – 94.

Mršević, Z., Janković, S. (2017c) Primena principa lokalnog vlasništva: od viktimizacije do osnaživanja žena. *Temida*, vol. 20, br. 1: 23-44

Mršević, Z., Janković, S. (2018a) Uticaj feminističke teorije na učešće žena u oružanim snagama Srbije. U: *Feministička teorija za sve*. (ur) A. Zaharijević, K. Lončarević. Beograd: Fakultet političkih nauka i Institut za filozofiju i društvenu teoriju: 285-301.

Zorica Mršević i Svetlana Janković: *Mehanizmi za rodnu ravnopravnost i koncept lokalnog vlasništva na poluperiferiji: Slučaj Srbije*

Mršević, Z., Janković, S. (2018b) Local knowledge on the local ownership principle in Serbia. *Facta universitatis: Law and Politics*, vol. 16, br 1: 1-13.

Nacionalni akcioni plan (NAP) za primenu Rezolucije 1325 SB UN – Žene, mir bezbednost u Republici Srbiji (2010 – 2015). Dostupno na: <http://www.mod.gov.rs/cir/4352/akcioni-planovi-4352>, stranici pristupljeno 20.5.2018.

Naj, Dž. (2018) Meka i oštra moće Kine. *Dnevni list Danas*. 19. januar.

Ochieng Ruth, O., Oguttu Juliet, W., Kezie-Nwoha, H. (2013) Pushed to the Periphery: the Necessity of Women's Innovation in Activating Post-conflict Reconstruction. Kampala: Isis-Women's International Cross Cultural Exchange (Isis-WICCE).

Radionica o rezultatima sprovođenja NAP-a za primenu Rezolucije 1325 SB UN (2015) Rezime. Beograd, Institut za inkluzivnu bezbednost iz Vašingtona i Misija OEBS-a u Srbiji. 9 – 10. septembar.

Reich, H. (2006) „Local Ownership“ in Conflict Transformation Projects Partnership. Participation or Patronage? *Berghof Occasional Paper*. No. 27 September.

Schirch, L., Mancini-Griffoli, D. (2015) *Local Ownership in Security: Case Studies of Peacebuilding Approaches*. The Hague: Alliance for Peacebuilding, GPPAC, Kroc Institute.

Sklevicky, L. (1996) *Konji, žene, ratovi*. Zagreb: Ženska infoteka.

United Nations Security Council. (2011) *UN Strategic Results Framework on Women, Peace and Security: 2011-2020*, pages 1-12.

United States Institut for peace. (2011) USIP „Peace Terms“ Glossary.

Welsh Cleland, A., Gordon, E. & Roos, E. (2015) Security Sector Reform and the Paradoxical Tension between Local Ownership and Rod Equality. *Stability: International Journal of Security and Development*. Vol. 4(1): 53.

Wong, P. (2013) „Local Ownership“ in Peacebuilding – a Premature Rhetoric? *United Nations Peace and Progress*. Volume 1 (1): 47-57.

Yuval-Davis, N. (1997) *Gender and Nation*. London: SAGE Publications.

Zaključak Vlade o usvajanju Nacionalnog akcionog plana za primenu Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija - Žene, mir i bezbednost u Republici Srbiji (2017-2020). Dostupno na: <http://www.mod.gov.rs/cir/4352/akcioni-planovi-4352>, stranici pristupljeno 26.4.2019.

GENDER EQUALITY MACHINERIES AND THE CONCEPT OF LOCAL OWNERSHIP IN THE SEMI-PERIPHERY: THE CASE OF SERBIA

The subject of the paper is international influences in the process of establishing gender equality machineries in Serbia, analyzed through the prism of the importance of Serbia's semi-peripheral location, a concept promoted and elaborated by Marina Blagojević. The geopolitical semi-peripheral location of Serbia, contributed to the gender equality machineries, as well as some other institutional democratizing mechanisms, in the early 2000s on the path of cultural imperialism, typical for the early twenty-first century, based on different degrees in development between centre, semi-periphery, and periphery. The beginning of that influence contains the obvious efforts of all peripheries and semi-peripheries to reach the centre, at least through imitations and copies. These efforts are supported by the centre, in the case of institutionalization of gender equality machineries in Serbia, through the so-called. "soft influences". Gradual institutional profiling of the semi-periphery is characterized by the assimilation of these imported meanings and forms and will become more similar to models of the centre. The aim of this paper is to critically analyze the real, and at the same time, sometimes the fake application of the promoted concepts of "local ownership" (respect for local structures), and "learning of sites" (respect for local needs). Their result is usually reflected only in what Marina Blagojević calls "aboriginal flavor" ("Indigenous spice"), in the form of added small elements of local knowledge presence. The conclusion is that the movement of influence on the centre-semi-periphery relation doesn't have to remain one-way forever. Namely, although these influences are really one-way processes in own character, this one-way is increasingly disturbed by the awareness of global interconnectedness, when the constant circulation of all presences is a key determinant of the modern world. The new pattern of development of double circulation indicates that domestic and foreign institutional models are mutually encouraged, while the mainstay must be domestic because only that is a guarantee of acceptance, permanence, and continuity.

Keywords: center-semi-periphery relationship, soft influences, local ownership, learning of sites, indigenous spice, gender equality machineries